

PAPER DETAILS

TITLE: Yabancılar İçin Türkçe Okuma Kitaplarında İkilemeler, Deyimler ve Atasözleri: Anadolu ve Dede Korkut Hikâye Setleri

AUTHORS: Gökçen GÖÇEN,Hilal YAZICI,Gülcan KALDIRIM

PAGES: 1-38

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/975756>

Yabancılar İçin Türkçe Okuma Kitaplarında İkilemeler, Deyimler ve Atasözleri: Anadolu ve Dede Korkut Hikâye Setleri

Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN¹

Hilal YAZICI²

Öğr. Gör. Gülcan KALDIRIM³

Öz

Sözcük öğretimi, yabancı dil öğretiminde kilit bir rol oynamaktadır. Dil öğrenenler, ne kadar sözcük biliyorsa dil becerilerini o kadar etkili kullanabilirler. Sözcüklerin öğretiminde hangi sözcüklerin, hangi seviyelerde öğretilmesi gerektiği sıklık çalışmalarından çıkan sonuçlara göre belirlenmektedir. Sıklık çalışmaları, sözcükler kadar kalıplaşmış birimler üzerinde de yapılmalıdır. Dil öğretiminde temel sözcükler kadar ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin de en sık olanlarının öğretimi gereklidir. Bu gereklilikle nitel durum çalışması olarak hazırlanan çalışmada, yabancılar için A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerinde hazırlanan Anadolu Hikâyeleri ve Dede Korkut Hikâyeleri okuma setlerindeki kitaplarda kullanılan ikilemeleri, deyimleri ve atasözlerini incelemek amaçlanmıştır. Doküman analizi ile toplanan verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Çalışma sonunda incelenen okuma kitaplarında hangi ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin hangi kullanım sıklığıyla bulunduğu ve bunların kullanımlarının dil seviyelerine nasıl dağıldığı ortaya konmuştur. Çalışma sonuçlarının Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında kalıplaşmış ifadelerin öğretilmesi konusunda araştırmacılara ve uygulayıcılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, yabancılar için okuma kitapları, sözcük sıklığı, ikileme, deyim, atasözü*

1 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, ggocen@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7552-8406.

2 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi programı yüksek lisans öğrencisi, hilal_ycz@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1643-4623.

3 İstanbul Aydın Üniversitesi, TÖMER, (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi programı yüksek lisans öğrencisi), gulkankaldirim@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1062-9537.

Geliş tarihi: 10.11.2019

Kabul tarihi: 25.02.2020

The Reduplications, Idioms and Proverbs in Turkish Graded Readers for Foreigners: “Anatolian Stories” and “Dede Korkut Stories”

Abstract

Vocabulary teaching plays a key role in foreign language teaching. The more vocabulary items language learners know, the more effectively they can use their language skills. Results of studies on word frequency provide data for the determination of words to be taught and the levels these words should be taught at. Frequency studies should be done on word groups as well as words. In language teaching, it is not only the basic vocabulary but also the most common reduplications, idioms and proverbs that should be taught. Therefore, the present study employs qualitative case study and intends to analyze the reduplications, idioms and proverbs found in graded readers titled “Anadolu Hikâyeleri” (Anatolian Stories) and “Dede Korkut Hikâyeleri” (Dede Korkut Stories) prepared for foreigners at A1-A2, B1-B2, B2-C1 levels. As a result of the content analysis of the data obtained, the reduplications, idioms and proverbs used in the readers were revealed with their frequency and distribution across levels. It is thought that the study results will assist researchers and practitioners in teaching word groups in the field of teaching Turkish as a foreign language.

Keywords: *Teaching Turkish as a foreign language, reading books for foreigners, word frequency, reduplication, idiom, proverb*

Giriş

Bir dilin yapı taşı sözcükler oluşturmaktadır. Bireylerin tecrübelerinden doğan, hafızalarda yer eden ve nesilden nesle aktarılan sözcükler bir ya da birden çok heceli ses öbeklerinden oluşan; kendisinden önce ve sonra bir boşluk bulunan; anlam taşıyan; ifade edilmek istenen duygu ve düşüncelerin bir göstergesi olan en küçük birim; tümce kuruluşuna yarayan bir anlatım aracıdır (Gencan, 1979; İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011; Özbay ve Melanlıoğlu, 2008; Vardar, 2002; Yıldız, Okur, Arı ve Yılmaz, 2008). Aynı zamanda sözcükler, kavramları adlandırmakta, dünyadaki nesne ve olgulara gönderimde bulunmaktadır (Dilidüzgün, 2014: 235).

Dilde biçimsel, anlamsal, kavramsal olmak üzere farklı özellikleriyle yer alan sözcükler, bir dilin öğretilmesinde ve öğrenilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenenlere sözcük bilgisinin aktarılması sebebiyle dil

öğretiminde bir amaç görevinde olan sözcükler, dil bilgisi kurallarının aktarılmasında ve dil becerilerinin kullanılmasında da bir araç görevindedir. Sözcükler, Göçen'in (2016: 46) belirttiği gibi öğrenenlerin "kendilerini ifade edebilmelerinde, sözcükleri anlamlarına uygun ve yerinde kullanarak cümleler oluşturmalarında ve böylece toplum bireyleriyle iletişim kurmalarında" önemlidir.

Sözcüklerle birlikte kalıplaşmış birimlerin de dil öğretiminde önemli bir yeri bulunmaktadır. Söz varlığı unsurlarından olan ikileme, deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış birimler öğrenenlere, hedef dil ve toplumla ilgili birçok bilgi vermektedir. Demir Atalay'a (2016: 191) göre deyim ve atasözlerinin de sözcüklerle birlikte öğretilmesi gerekmektedir çünkü bir dili öğrenmek demek, yalnızca "dilbilgisel yeti"ye değil hedef dilde "iletişimsel yeti"ye ve "kültürel edinç"e de sahip olmayı gerektirmektedir (Aktaş, 2004; Demircan, 2013; İşcan, 2014). Hangi durumda, hangi sözcüğün kullanılabileceğini ve bunun nasıl ifade edileceğini öğrenmek demek, toplumsal ve kültürel bilginin de bilinmesi anlamına gelmektedir (Göçen, 2016: 58). Bu bağlamda ikilemeler, deyimler ve atasözleri öğrenenlerin iletişimsel ve kültürel alanda bir yeterlilik kazanmasına yardımcı olacağından öğretim içinde yer almalıdır.

İkilemeler, anlamı ya da kavramı zenginleştirmek amacıyla anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün tekrarıyla, yan yana kullanılmasıyla oluşan sözcük ya da tekrar grubudur (Hatiboğlu, 1981; Hengirmen, 1999). Aynı ya da benzer sözcüklerin tekrar edilmesi sebebiyle ikilemelerin akılda kalıcılığı yüksektir.

Deyimler, kendine özgü bir anlam taşıyan söz öbekleridir (TDK, E.T. 2020). Anlatım gücünü arttırmak için kullanılan, gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan bu sözcük öbekleri, bir düşünceyi dile getirmek için birden çok sözcükten oluşan kalıplaşmış ögelerdir (Elçin, 1993; Hatiboğlu, 1982; Özkan, 2004). Gündelik hayatta sıkça kullanılan ve birer anlama ve anlatma sanatı ürünü olan deyimler, aynı zamanda, kullanılan dilin düşünsel anlamdaki yaratıcılığının da birer göstergesi niteliğindedir (Özkan, 2017: 296). Toplum tarafından ortak olarak benimsenen deyimler, az söz ile yazılı ya da sözlü ifadeleri daha etkili bir hâle getirmek ve anlatımı güzelleştirmek konularında ana dili eğitiminde olduğu gibi yabancı dil öğretimine de katkı yapmaktadır.

Atasözleri, "uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve

halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz”lerdir (TDK, E.T. 2020). Ulusların deneyimlerine ve gözlemlerine dayalı, insanlara öğüt vermek ve onları doğru yola sevk etmek için söylenen atasözleri bir toplumun kültürünü yansıtmaktadır (Aksan, 2006; Albayrak, 2009). Atasözleri, maddi-manevi kültür ile derin bir tecrübeyi, gözlemi bünyesinde taşımakta; bir toplumun değer yargılarını, yaşayış biçimini, düşünüş şeklini, bakış açısını, mizah anlayışını, kısaca geçmişini anlatmaktadır. Bu bakımdan atasözleri bir toplumun aynası vazifesini görmektedir. Dil öğretiminin aynı zamanda bir kültür öğretimi olması sebebiyle dil öğretiminde özellikle kültür aktarımı konusunda atasözlerinden yararlanılmaktadır.

Dil öğretim sürecine sözcüklerden ve kalıplaşmış ifadelerden hangilerinin dâhil edileceği önemlidir. Bu seçimde, sözcüğün kullanım sıklığından söz edilmektedir. Ölker’in (2011: 49) belirttiği gibi sözcük kullanımı kullanıcıların eğitim durumu, yaşı gibi farklı sebeplerden etkilenmektedir ve böylece bazı sözcükler kullanım açısından diğer sözcüklerin önüne geçmektedir. Sözcüklerin bir derlemde kaç kere geçtiğini (Aksan, Mersinli ve Yaldır, 2011) ya da bir dilde birbirine oranla daha sık ya da seyrek olarak ne kadar kullanıldığını gösteren sayısal değer, aynı birimin gerçekleşme sayısı (Aksan, 1998; Göçen, 2016; Karadüz, 2004; Ölker, 2011; Vardar, 2002) sözcük sıklığını ifade etmektedir. Bir sözcüğün sık ya da seyrek kullanımını tespit etmek için sıklık çalışmalarından yararlanılmaktadır. Dil öğretim sürecine de sık kullanıldığı tespit edilen söz varlığı unsurları dâhil edilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kullanım açısından daha çok tercih edilen, bir başka ifadeyle insanlar tarafından seyrek değil sık olarak kullanılan sözcüklerin öğretimi esas olduğundan (Açık, 2013a; Demirel, 2012; Güzel ve Barın, 2013; Vandewalle, 1999), öğretilecek sözcüklerin seçiminde sıklık çalışmaları temel kaynaktır (Aksu ve Adalı, 2018; İnce, 2013). Bu çalışmalar, Ölker’in (2011: 58) belirttiği gibi öncelikle yabancı dili öğrenmeye başlayanlara başlangıç aşamasında hangi sözcüklerin öğretileceğinin tespitine imkân verir. Sözcük öğretiminde hangi seviyede, hangi sözcüklerin, ne kadar öğretileceğinin önceden belirlenmiş olması oldukça önemlidir (Açık, 2013b). Hangi dil seviyesinde hangi sözcüklerin öğretileceğinin belirlenmesi, ders materyallerinin ve okuma kitaplarının belirlenen sözcük listelerine uyularak hazırlanması sürecine de yardımcı olacaktır.

Dil biliminin nicel dil bilimi sayılabilecek bir dalını oluşturan (Dolunay,

2012: 82) sözcük sıklığı çalışmalarında, bir metindeki sözcüklerin sayımı yapılarak, sıklık dizelgeleri düzenlenmektedir (Yıldız ve diğerleri, 2008: 316). Böylelikle sıklık sözlükleri de oluşturulmaktadır. Listelerde ya da sözlüklerde madde başı sözcük verildikten sonra yanına sözcüğün sıklık değeri yazılmakta; sözcükler alfabetik olarak ya da sıklık dağılımı esas alınarak sık tekrar edilen sözcüklerden en aza doğru sıralanmaktadır (Karadağ, 2005; Ölker, 2011). Bireylerin yazılı ya da sözlü anlatımlarında, okuma kitaplarındaki ya da ders kitaplarındaki metinlerde yer alan sözcüklerin ne kadar kullanıldığına dair bir istatistiğin tutulmasıyla gerçekleştirilen sıklık çalışmaları, sözcüğün öncelikli olarak öğretilip öğretilmemesi gereği hakkında da bilgi sunduğundan dil öğretiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Sıklık çalışmalarının bu öneminden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında sözcüklerin kullanım sıklıklarını tespit etmeye yönelik sıklık çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Arslan, 2014; Aşık, 2007; Çınar ve İnce, 2015; Erdoğan 2019; Göçen, 2016; Gün ve İkizçınar, 2019; Güvendik, 2019; Hacısalihoğlu ve Çelik Önemli, 2015; Serin, 2017; Tosun, 2016; Zorpuzan, 2018). İlgili alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genellikle sözcükler üzerinde yapıldığı; kalıplaşmış ifadelerin ele alındığı çalışmaların sayısının ise daha az olduğu görülmektedir. Dil öğretiminde, sözcükler kadar kalıplaşmış ifadeler üzerinde yapılan çalışmalara da ihtiyaç vardır. Hangi sözcüklerin öncelikli olarak öğretileceğinin yanında hangi kalıplaşmış ifadelerin de öncelikli olarak öğretileceğinin incelenmesi, söz varlığı unsurlarının hangilerinin, ne zaman öğretileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Sıklık çalışmalarında sözcük gruplarının kalıplaşmış olarak ayrı bir çalışmayla ele alınması önemlidir çünkü Baş'ın (2011: 51) belirttiği gibi “sözcük” kavramı ile ikilemeleri, deyimleri ve atasözlerini birebir karşılamak güçtür çünkü bunlar artık bir bütün olarak yani tek bir söz gibi algılanan sözlük birimi hâline gelmişlerdir (Karaağaç, 2010: 15). Örneğin “abuk sabuk”, “etekleri zil çalmak”, “sakla samanı gelir zamanı” gibi ifadelerde her bir sözcüğün ayrı bir sözcük olarak ele alınıp sözcük listelerine dâhil edilmesi doğru bir sonuç vermeyecektir çünkü sözcüklerin birleşmesiyle ifade edilmek istenen anlam başkadır. Bu bağlamda, söz varlığı unsurlarından olan ikileme, deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış birimlerin üzerinde daha fazla sayıda çalışmaların yapılması ihtiyacı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte çalışmalar incelendiğinde, sıklık çalışmalarının genellikle yabancılar için hazırlanmış Türkçe ders kitapları üzerinde ya da az da olsa öğrenenlerin yazılı anlatımları üzerinde yapılmış olduğu da görülmektedir.

Ders kitaplarının ve öğrencilerinin yazılı anlatımlarının yanında yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarının da söz varlığı öğeleri açısından incelenmesine ihtiyaç vardır. Okuma kitaplarının, öğrenenlerin sözcük dağarcığını geliştirmede önemli bir rolü bulunmaktadır (Gün ve Şimşek, 2017). Okuma kitaplarının incelenmesiyle, hedef söz varlığı öğeleri de tespit edilebilecektir. Alanyazın incelendiğinde, yabancılar için Türkçe okuma kitapları üzerinde söz varlığı öğeleri üzerine yapılan sıklık çalışmalarına rastlanmamıştır.

Sözcüklerin dışında ikileme, deyim ve atasözü gibi söz varlığı unsurlarıyla ve yabancılar için Türkçe okuma kitaplarının üzerinde yapılacak sıklık çalışmalarına ihtiyaç duyulduğu gibi, söz varlığı öğelerinin okuma kitaplarında hangi dil seviyelerinde kullanıldığının incelenmesine de ihtiyaç vardır. Bu inceleme, sıklık bilgisiyle birlikte bir ögenin hangi dil seviyesinde öğretiminin hedeflendiğini de gösterecektir. Bir söz varlığı ögesinin, okuma kitaplarında ilk defa kullanıldığı dil seviyesini belirleyebilmek; her bir dil seviyesinde *ilk* ve *yeni* olarak kullanılan söz varlığı öğelerini tespit edebilmek hangi öğelerin hangi dil seviyesinde öğretilebileceği konusunda araştırmacılara fikir verecektir. Bu anlamda, *ilk* ve *yeni* olarak ikileme, deyim ve atasözlerinin okuma kitaplarındaki dil seviyelerine dağılımını incelemek önemli bir ihtiyaçtır. Alanyazında bu tespit az sayıda çalışmada ders kitapları üzerinde yapılmışsa da (Göçen, 2016) okuma kitapları üzerinde benzer bir çalışmaya da rastlanmamıştır.

Sözü edilen ihtiyaçlar ve önemle çalışmada, “Yabancılar için hazırlanan Türkçe okuma kitaplarında hangi ikilemeler, deyimler ve atasözleri hangi sıklıkla kullanılmıştır ve bunların seviyelere dağılımı nasıldır?” sorusundan hareketle Yunus Emre Enstitüsü tarafından yayınlanan A1-A2, B1-B2 ve B2-C1 seviyesindeki yabancılar için Türkçe okuma kitaplarındaki ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılan çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında (A1-A2, B1-B2, B2-C1) yer alan toplam ve farklı ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin sayısı nedir?
- Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında (A1-A2, B1-B2, B2-C1) yer alan ikilemeler, deyimler ve atasözleri hangileridir?
- Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında (A1-A2, B1-B2, B2-C1) her bir dil seviyesinde *farklı* ve *yeni* olarak yer alan ikilemelerin,

deyimlerin ve atasözlerinin sayısı nedir?

- Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında (A1-A2, B1-B2, B2-C1) her bir dil seviyesinde *farklı* ve *yeni* olarak yer alan ikilemeler, deyimler ve atasözleri hangileridir?

Yapılan bu çalışma, yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında yer alan söz varlığı öğelerini ilk defa inceliyor olması ve söz varlığı unsurlarının ilk defa geçtiği dil seviyesini tespit etmesi bakımından önemlidir. Çalışma verilerinin yabancı dil olarak Türkçenin sözcüklerinin öğretimi alanında çalışan akademisyen ve eğitimcilere kalıplaşmış ifadelerin öğretimi konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmayla benzer çalışmaların yapılması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında dil seviyelerine yönelik ortak bir ikileme, deyim ve atasözü listelerinin kazandırılmasına yardımcı olacaktır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Yabancılar için hazırlanan Türkçe okuma kitaplarında hangi ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin hangi kullanım sıklığıyla kullanıldığını ve bunların dil seviyelerine nasıl dağıldığını incelemeyi amaçlayan çalışmada bir ya da birkaç durumunun derinliğine araştırıldığı (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 77) nitel durum çalışması kullanılmıştır.

İncelenen dokümanlar

Çalışmada incelenmek üzere Yunus Emre Enstitüsü tarafından yayınlanan Anadolu Hikâyeleri ve Dede Korkut Hikâyeleri okuma setlerindeki kitaplar seçilmiştir. Seçilen kitapların hedef dil seviyeleri ve kitapların isimleri şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 1: Araştırma kapsamında incelenen yabancılar için Türkçe okuma kitapları

Öğretim Seti	Kitabın Adı	Kitabın Seviyesi	<i>f</i>
Anadolu Hikâyeleri	Bir Bardak Çay	A1-A2	1
Anadolu Hikâyeleri	Laleye Sor	A1-A2	1
Anadolu Hikâyeleri	Kırmızı Ayakkabılar	A1-A2	1
Anadolu Hikâyeleri	Yılkı	A1-A2	1
Anadolu Hikâyeleri	Bayramlık	A1-A2	1

Dede Korkut Hikâyeleri	Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han'a İsyanı	B1-B2	1
Dede Korkut Hikâyeleri	Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi	B1-B2	1
Dede Korkut Hikâyeleri	Uşun Koca Oğlu Seyrek	B2-C1	1
Dede Korkut Hikâyeleri	Dirse Hanın Oğlu Boğaç Han	B2-C1	1
Toplam			9

Tablo 1'e göre çalışmada yabancılar için hazırlanan Anadolu Hikâyeleri ve Dede Korkut Hikâyeleri kitap setlerinde yer alan A1-A2, B1-B2 ve B2-C1 seviyelerindeki toplam 9 kitap incelenmiştir.

Veri toplama süreci

Yabancılar için hazırlanan okuma kitaplarındaki ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada ilk olarak Ekim 2019 tarihinde okuma kitaplarına ulaşılmıştır. Basılı olarak bulunan okuma kitapları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Kitaplardaki resimlerin silinmesiyle inceleme alanı oluşturulmuş ve verilerin toplanmasına geçilmiştir. Veriler doküman analiziyle toplanmıştır. Yazılı ya da görsel malzemenin toplanıp incelenmesi olan doküman analizi, hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma süreci boyunca bilimsel araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Verilerin analizi

Yabancılar için hazırlanan Türkçe okuma kitaplarındaki ikileme, deyim ve atasözü verilerinin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Okuma kitaplarında hangi ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin kullanıldığının ve bunların kullanım sıklığının ne olduğunun belirlenmesinde CİBAKAYA 2.3 programı kullanılmıştır. CİBAKAYA programı, kullanılmadan önce programın kullanımına ilişkin bilgiler edinilmiştir. Programın ve konunun içeriğinin gerektirdiği şekilde verilerin analiz sürecinde Göçen'in (2016) çalışmasındaki işlem basamaklarına uyulmuştur. Ayrıca, araştırmacılar tarafından (Baş, 2011; Kurudayıoğlu ve

Karadağ, 2005) sıklık çalışmaları için uyulması önerilen ölçütler dikkate alınmıştır. Bu süreçte yapılan işlemler şunlardır:

- Analizde ilk önce, metinler bilgisayar ortamına aktarılmış ve bu süreçte metin üzerinde oluşan yazım hataları düzeltilmiştir.
- Görseller ve sayılar silinmiştir.
- Okuma kitaplarında sözcük gruplarından oluşan ikileme, deyim ve atasözleri ayrılmamış, sözcük grubu olarak kalıp şeklinde ele alınmıştır.
- Deyim ve atasözlerinin belirlenmesinde TDK sözlükleri esas alınmıştır. Bununla birlikte alan uzmanlarının da görüşüne başvurularak listelerin son hâli verilmiştir.
- İkileme, deyim ve atasözlerinin program tarafından bir bütün olarak algılanması için sözcükler arasına “+” işareti konulmuştur. Çünkü; CİBAKAYA programı iki boşluk arasında kalan her bir veriyi ayrı bir sözcük olarak kabul etmektedir.

Süreçteki uygulamalardan sonra, CİBAKAYA programı vasıtasıyla ikilemeler, deyimler ve atasözleri için sıklık listeleri oluşturulmuştur. Söz konusu sıklık listelerinin Microsoft Office Excel 2013 programına kaydedilmesi ile incelenen söz varlığı öğelerinin dil seviyelerine dağılımı incelenmiştir. Bu inceleme için Microsoft Excel Programının “Pivot Table” özelliği kullanılmıştır. Elde edilen veriler tablolar hâlinde sunulmuştur.

Bulgular ve yorum

Bu bölümde, yabancılar için Türkçe okuma kitaplarından elde edilen bulgular sunulmuştur.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin sayısına yönelik bulgular ve yorum

Bu bölümde incelenen yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında bulunan ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin sayısına yer verilmiştir.

Tablo 2’de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı ikilemelerin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 2: Okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı ikilemelerin sayısı

Seviye	Toplam İkileme Sayısı	Farklı İkileme Sayısı	İkileme Kat Sayısı (Farklı İkileme Sayısı/ Toplam İkileme Sayısı)
A1-A2	2	2	1
B1-B2	19	15	0.78
B2-C1	43	33	0.76
A1-C1	64	46	0.71

Tablo 2'ye göre A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerinden oluşan yabancılar için Türkçe okuma kitaplarının bütününde 2-33 arasında farklı ikileme kullanılmıştır. Toplamda tüm kitaplarda kullanılan ikileme sayısı 46'dır. A1 seviyesinden C1 seviyesine doğru hem toplam hem de farklı ikileme kullanımının arttığı görülmektedir. Toplam ve farklı ikileme sayısının en fazla olduğu okuma kitabı B2-C1 seviyesidir. Farklı ikileme sayısının toplam ikileme sayısına bölünmesiyle elde edilen ikileme katsayısı değeri en yüksek olan seviye ise B1-B2 seviyesidir. Bu durum, B1-B2 seviyesinde toplam ikilemeler içinde farklı ikileme kullanımının daha fazla olduğunu göstermektedir. B2-C1 seviyesinde toplam ve farklı ikileme sayısı önceki seviyelere artmış olarak görünse de, toplam ikilemeler içinde farklı ikileme kullanım oranının düştüğü görülmektedir.

Tablo 3'te A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı deyimlerin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 3: Okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı deyimlerin sayısı

Seviye	Toplam Deyim Sayısı	Farklı Deyim Sayısı	Deyim Kat Sayısı (Farklı Deyim Sayısı/ Toplam Deyim Sayısı)
A1-A2	27	17	0.62
B1-B2	168	92	0.54
B2-C1	99	67	0.67
A1-C1	294	160	0.54

Tablo 3'e göre A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerinden oluşan yabancılar için Türkçe okuma kitaplarının bütününde 17-67 arasında farklı deyim kullanılmıştır. Toplamda tüm kitaplarda kullanılan farklı deyim sayısı

160'tır. A1 seviyesinden C1 seviyesine doğru deyimlerin kullanımında düzenli bir artış görülmemektedir. Toplam ve farklı deyim sayısının en fazla olduğu okuma kitabı B1-B2 seviyesidir. Buna karşılık farklı deyim sayısının toplam deyim sayısına bölünmesiyle elde edilen deyim katsayısı değeri en yüksek olan seviye ise B2-C1 seviyesidir. Bu, B2-C1 seviyesinde toplam deyimler içinde farklı deyimlerin kullanımının daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 4'te A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı atasözlerinin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 4: Okuma kitaplarında yer alan toplam ve farklı atasözlerinin sayısı

Seviye	Toplam Atasözü Sayısı	Farklı Atasözü Sayısı	Atasözü Kat Sayısı (Farklı Atasözü Sayısı/Toplam Atasözü Sayısı)
A1-A2	0	0	0
B1-B2	0	0	0
B2-C1	6	6	1
A1-C1	6	6	1

Tablo 4'e göre A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerinden oluşan yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında toplamda 6 farklı atasözü kullanılmıştır. A1-A2 ve B1-B2 seviyesinde atasözlerinin kullanılmadığı görülmektedir. Toplam ve farklı atasözlerinin kullanıldığı tek seviye B2-C1 seviyesidir. Bu seviyede, farklı atasözü sayısının toplam atasözü sayısına bölünmesiyle elde edilen atasözü katsayı değerinin 1 olduğu görülmektedir. Bu değer, bu seviyede kullanılan toplam atasözlerinin hepsinin birbirinden farklı olduğunu göstermektedir.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında hangi ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin yer aldığına yönelik bulgular ve yorum

Bu bölümde, A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında bulunan ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin neler olduğu ve hangi sıklıkta yer aldığı gösterilmiştir.

Tablo 5'te A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan ikilemelerin sıklığı şöyle gösterilebilir:

Tablo 5: Okuma kitaplarında yer alan ikilemeler

A1-A2	f	B1-B2	f	B2-C1	f
hayır hayır	1	bir bir	2	hanlar hanı	5
yanı sıra	1	hüngür hüngür	2	gelip gitmek	2
Genel Toplam	2	parıl parıl	2	geri geri	2
		saçma sapan	2	ite ite	2
		bak bak	1	ne ne	2
		dövüne dövüne	1	serin serin	2
		gece gündüz	1	şarıl şarıl	2
		gezme tozma	1	baka baka	1
		hıçkır hıçkır	1	bir bir	1
		için için	1	boncuk boncuk	1
		karşı karşıya	1	çoluk çocuk	1
		sessiz sessiz	1	döker durur	1
		sürüye sürüye	1	durup dinlenme	1
		yanı sıra	1	düğün dernek	1
		yavaş yavaş	1	fakir fukara	1
		Genel Toplam	19	gelip geçmek	1
				girip çıkıp	1
				görür görmez	1
				gümbür gümbür	1
				hüngür hüngür	1
				ister ister	1
				kanlı kanlı	1
				kara kara	1
				kendi kendine	1
				oğul oğul	1
				parça parça	1
				seve seve	1
				sıra sıra	1
				uzun uzun	1
				varır varmaz	1
				yavaş yavaş	1
				yeme içme	1
				yiyip içip	1
				Genel Toplam	43

Tablo 5’e göre A1-A2 seviyesinde kullanılan ikilemeler, “*hayır hayır*” ve “*yanı sıra*” ikilemeleridir. B1-B2 seviyesinde en sık kullanılan ikilemeler “*bir bir*”, “*hüngür hüngür*”, “*parıl parıl*”, “*saçma sapan*” ikilemeleridir. B2-C1 seviyesinde en sık kullanılan ikilemeler: “*hanlar hanı*”, “*gelip gitmek*”, “*geri geri*”, “*ite ite*”, “*ne ne*”, “*serin serin*” ve “*şarıl şarıl*” ikilemeleridir.

Tablo 6’de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan deyimlerin sıklığı şöyle gösterilebilir:

Tablo 6: Okuma kitaplarında yer alan deyimler

A1-A2	<i>f</i>	B1-B2	<i>f</i>	B2-C1	<i>f</i>
ziyaret etmek	4	can vermek	7	boy boylamak soy soylamak	4
özür dilemek	3	canını almak	5	sağ kalmak	4
söz vermek	3	kan kusturmak	5	ağrına gitmek	3
aklına gelmek	2	kanını yerde bırakmamak	5	çileden çıkmak	3
hoş geldiniz	2	kılıç kuşanmak	5	haddini bildirmek	3
yas tutmak	2	selam vermek	5	nur topu gibi	3
aklı başına gelmek	1	boy boylamak soy soylamak	4	salavat getirmek	3
bağlı kalmak	1	feryat etmek	4	ağız aramak	2
başını öne eğmek	1	kendinden geçmek	4	ağız birliği etmek	2
ders vermek	1	öç almak	4	ağzı dualı	2
göz kırmak	1	sağ ol	4	ak çıkarıp kara giymek	2
hak etmek	1	zarar vermek	4	bağrına basmak	2
hoş bulduk	1	canı yanmak	3	feryat etmek	2
kendine gelmek	1	dünyayı başına dar etmek	3	gözü tutmak	2
korumaya almak	1	el koymak	3	haber getirmek	2
oruç tutmak	1	ele geçirmek	3	haber vermek	2
uzak durmak	1	intikam almak	3	hayır duası etmek	2
Genel Toplam	27	sararıp solmak	3	içi yanmak	2
		yer almak	3	murada ermek	2
		ahı tutmak	2	yola çıkmak	2
		el basmak	2	yoldan çıkmak	2
		gözü kararmak	2	yolu düşmek	2
		haber vermek	2	yüzü suyu hürmetine	2
		helallik almak	2	ad vermek	1

iki eli yakasında olmak	2	ağzını aramak	1
karalar giymek	2	aklına bir fikir gelmek	1
karşı gelmek	2	baş kaldırmak	1
kılıç sallamak	2	bayram yeri olmak	1
kırıp geçirmek	2	can vermek	1
kurana el basmak	2	dikkate almak	1
meydan okumak	2	dua okumak	1
ortaya çıkmak	2	düğün dernek kurmak	1
ölüm kalım meselesi olmak	2	dünyayı dar etmek	1
salavat getirmek	2	esen kalmak	1
yas tutmak	2	esir düşmek	1
yerle bir olmak	2	feryat kopmak	1
yüzü suyu hürmetine	2	gölgeliği altın olmak	1
acı çekmek	1	göz gezdirmek	1
aradan çıkarmak	1	gözü kara olmak	1
ayaklarına kapanmak	1	gözün aydın olmak	1
başı dara düşmek	1	haber bildirmek	1
başına dar etmek	1	hor görmek	1
bel bağlamak	1	imandan ayırmak	1
bir araya getirmek	1	izin almak	1
boynunu vurmak	1	kaleme almak	1
canına kıymak	1	kapı baca yok	1
canını vermek	1	kılıç çekmek	1
ceza vermek	1	kulağı çınlamak	1
değer vermek	1	onuruna haysiyetine dokunmak	1
elde etmek	1	plan kurmak	1
elden çıkarmak	1	razı olmak	1
feda etmek	1	serbest bırakmak	1
feryat figan eylemek	1	sıkıntı çekmek	1
gezip tozmak	1	söz dinlemek	1
haber göndermek	1	sözden dönmek	1
hakkını helal etmek	1	taş olmak	1
hakkını helal etmemek	1	tokat atmak	1
hayata gözlerini yummak	1	tuzak kurmak	1
hayatını borçlu olmak	1	yas tutmak	1

hesap sormak	1	yazık olmak	1
kan dökmek	1	yazıklar olsun	1
kanı yerde kalmamak	1	yer almak	1
karşılık vermek	1	yerine gelmek	1
kendine gelmek	1	yola düşmek	1
kendini kaybetmek	1	yolu açık olmak	1
kız almak	1	yüce kılmak	1
kötü hale düşmek	1	zindana atmak	1
la ilahe illallah			
muhammeden	1		
resulullah		Toplam	99
mekanı cennet olsun	1		
ne var ne yok	1		
ney var ney yok	1		
razı olmak	1		
selam almak	1		
selam göndermek	1		
ses vermek	1		
sıkıntıya sokmak	1		
söz bozmak	1		
söz dinlemek	1		
söz vermek	1		
tuzak kurmak	1		
üzüntü duymak	1		
yer göstermek	1		
yerinde olmak	1		
yol açmak	1		
yol kesmek	1		
yol vermek	1		
yola çıkmak	1		
yoldan çıkmak	1		
yolundan dönmek	1		
zindan olmak	1		
zorunda kalmak	1		
zulme uğramak	1		
Toplam	168		

Tablo 6'ya göre A1-A2 seviyesinde en sık kullanılan deyimler “ziyaret etmek”, “özür dilemek”, “söz vermek”, “aklına gelmek”, “yas tutmak” ve “hoş geldiniz” deyimleridir. B1-B2 seviyesinde en sık olarak “can vermek”, “canını almak”, “kan kusturmak”, “kanını yerde bırakmamak”, “kılıç kuşanmak”, “selam vermek”, “boy boylamak soy soylamak”, “feryat etmek”, “kendinden geçmek”, “öç almak”, “sağ ol”, “zarar vermek” deyimleri kullanılmıştır. B2-C1 seviyesinde en çok kullanılan deyimler “boy boylamak soy soylamak”, “sağ kalmak”, “ağrına gitmek”, “çileden çıkmak”, “haddini bildirmek”, “nur topu gibi”, “salavat getirmek” deyimleridir.

Tablo 7’de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında yer alan atasözlerinin sıklığı şöyle gösterilebilir:

Tablo 7: Okuma kitaplarında yer alan atasözleri

A1-A2	f	B1-B2	f	B2-C1	f
				dinsizin hakkından imansız gelir	1
				eski elbisenin biti öksüz oğlanın dili acı olur	1
				iki karpuz bir koltuğa sığmaz	1
				kimse ayranım ekşi demez	1
				meyve veren ağaç taşlanır	1
				sona kalan dona kalır	1
				Toplam	6

Tablo 7’ye göre A1-A2 ve B1-B2 seviyelerinde atasözü kullanılmamıştır. B2-C1 seviyesinde kullanılan atasözleri “dinsizin hakkından imansız gelir”, “eski elbisenin biti öksüz oğlanın dili acı olur”, “iki karpuz bir koltuğa sığmaz”, “kimse ayranım ekşi demez”, “meyve veren ağaç taşlanır”, “sona kalan dona kalır” atasözleridir.

Yabancılar İçin Türkçe Okuma Kitaplarında Her Seviyede Farklı ve Yeni Olarak Yer Alan İkilemelerin, Deyimlerin ve Atasözlerinin Sayısına Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında her bir dil seviyesinde farklı ve yeni olarak yer alan ikileme, deyim ve atasözlerinin sayısı ve bu sayının bir önceki seviyeye göre artış miktarı gösterilmiştir.

Tablo 8’de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında her

bir dil seviyesinde farklı ve yeni olarak kullanılan ikilemelerin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 8: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan ikilemelerin sayısı

Seviye	Toplam İkileme Sayısı	Farklı İkileme Sayısı	İkileme Katsayısı Farklı İkileme/Toplam İkileme)
A1-A2	2	2	1
B1-B2	19	15	0.78
A1-A2'den farklı B1-B2	18	14	0.77
B2-C1	43	33	0.76
A1-A2 B1-B2'den farklı B2-C1	40	30	0.75

Tablo 8'e göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan ikilemelerde A1-A2 seviyesinde 2 farklı ikileme kullanılırken B1-B2 seviyesinde 15 farklı ikileme kullanılmıştır. B1-B2 seviyesinde kullanılan 15 ikilemenin 14'ü farklı ve yenidir. B2-C1 seviyesinde ise kullanılan 33 farklı ikilemenin 30'u önceki dil seviyelerinde kullanılan ikilemelerden farklı ve yenidir. Bir dil seviyesinde ilk ve yeni olarak kullanılan toplam ikilemeler içinde farklı ikileme kullanım oranı en yüksek seviye B2-C1 seviyesidir.

Tablo 9'da A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan deyimlerin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 9: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan deyimlerin sayısı

Seviye	Toplam Deyim Sayısı	Farklı Deyim Sayısı	Deyim Katsayısı Farklı Deyim/Toplam Deyim
A1-A2	27	17	0.62
B1-B2	168	92	0.54
A1-A2'den farklı B1-B2	164	89	0.54
B2-C1	99	67	0.67
A1-A2 B1-B2'den farklı B2-C1	76	54	0.71

Tablo 9'a göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan deyimlerde A1-A2 seviyesinde 17 farklı deyim kullanılırken B1-B2 seviyesinde 92 farklı deyim kullanılmıştır. B1-B2 seviyesinde kullanılan 92 deyimden 89'u farklı ve yenidir. B2-C1 seviyesindeki 67 farklı deyimden 54'ü önceki seviyelerde kullanılan deyimlerden farklı ve yenidir. Bir dil seviyesinde ilk ve yeni olarak kullanılan toplam deyimler içinde farklı deyim kullanım oranı en yüksek seviye ise B2-C1 seviyesidir.

Tablo 10'da A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan atasözlerinin sayısı şöyle gösterilebilir:

Tablo 10: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan atasözlerinin sayısı

Seviye	Toplam Atasözü Sayısı	Farklı Atasözü Sayısı	Atasözü Katsayısı Farklı Atasözü/ Toplam Atasözü
A1-A2	0	0	0
B1-B2	0	0	0
A1-A2'den farklı B1-B2	0	0	0
B2-C1	6	6	1
A1-A2 B1-B2'den farklı B2-C1	6	6	1

Tablo 10'a göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan atasözleri sadece B2-C1 seviyesinde 6 tane kullanılmıştır. B2-C1 seviyesindeki atasözlerinin tamamı farklı ve yeni olarak kullanılmıştır.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan ikilemelerin, deyimlerin ve atasözlerinin dil seviyelerine dağılımına yönelik bulgular ve yorum

Bu bölümde A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviye yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan ikileme, deyim ve atasözlerinin dil seviyelerine dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 11'de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan ikilemelerin dağılımı şöyle gösterilebilir:

Tablo 11: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan ikilemelerin dağılımı

A1-A2	f	B1-B2	f	B2-C1	f
yanı sıra	1	bir bir	2	hanlar hanı	5
hayır hayır	1	hüngür hüngür	2	gelip gitmek	2
Toplam	2	parıl parıl	2	geri geri	2
		saçma sapan	2	ite ite	2
		yavaş yavaş	1	ne ne	2
		bak bak	1	serin serin	2
		dövüne dövüne	1	şarıl şarıl	2
		gece gündüz	1	baka baka	1
		gezme tozma	1	boncuk boncuk	1
		hıçkır hıçkır	1	çoluk çocuk	1
		için için	1	döker durur	1
		karşı karşıya	1	durup dinlenme	1
		sessiz sessiz	1	düğün dernek	1
		sürüye sürüye	1	fakir fukara	1
		Toplam	18	gelip geçmek	1
				girip çıkıp	1
				görür görmez	1
				gümbür gümbür	1
				ister ister	1
				kanlı kanlı	1
				kara kara	1
				kendi kendine	1
				oğul oğul	1
				parça parça	1
				seve seve	1
				sıra sıra	1
				uzun uzun	1
				varır varmaz	1
				yeme içme	1
				yiyip içip	1
				Toplam	40

Tablo 11'e göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan ikilemelerin dağılımı incelendiğinde, A1-A2 seviyesinde "hayır hayır", "yanı sıra"; B1-B2 seviyesinde "bir bir", "hüngür hüngür", "parıl parıl", "saçma sapan" ve B2-C1 seviyesinde "hanlar hani", "gelip gitmek", "geri geri", "ite ite", "ne ne", "serin serin", "şarıl şarıl" ikilemelerinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Okuma kitaplarında kullanılan ikilemeler incelendiğinde, A1-A2 seviyesinde benzer ve aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşmuş ikilemelerin kullanıldığı görülmektedir. B1-B2 seviyesinde ayrıca bir anlamlı bir anlamsız sözcüklerin birleşmesiyle oluşan ikilemeler de bulunmaktadır. B2-C1 seviyesinde ise çekimli ve pekiştirme ifadesi taşıyan ikilemelerin kullanımına da yer verilmiştir.

Tablo 12'de A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan deyimlerin dağılımı şöyle gösterilebilir:

Tablo 12: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan deyimlerin dağılımı

A1-A2	f	B1-B2	f	B2-C1	f
ziyaret etmek	4	can vermek	7	sağ kalmak	4
söz vermek	3	canını almak	5	ağrına gitmek	3
özür dilemek	3	kan kusturmak	5	çileden çıkmak	3
yas tutmak	2	kanını yerde bırakmamak	5	haddini bildirmek	3
aklına gelmek	2	kılıç kuşanmak	5	nur topu gibi	3
hoş geldiniz	2	selam vermek	5	ağız aramak	2
kendine gelmek	1	boy boylamak soy soylamak	4	ağız birliği etmek	2
aklı başına gelmek	1	feryat etmek	4	ağzı dualı	2
bağlı kalmak	1	kendinden geçmek	4	ak çıkarıp kara giymek	2
başını öne eğmek	1	öç almak	4	bağrına basmak	2
ders vermek	1	sağ ol	4	gözü tutmak	2
göz kırpma	1	zarar vermek	4	haber getirmek	2
hak etmek	1	yer almak	3	hayır duası etmek	2
hoş bulduk	1	canı yanmak	3	içi yanmak	2
korumaya almak	1	dünyayı başına dar etmek	3	murada ermek	2
oruç tutmak	1	el koymak	3	yolu düşmek	2
uzak durmak	1	ele geçirmek	3	ad vermek	1
Toplam	27	intikam almak	3	ağzını aramak	1

sararıp solmak	3	aklına bir fikir gelmek	1
salavat getirmek	2	baş kaldırmak	1
haber vermek	2	bayram yeri olmak	1
yüzü suyu hürmetine	2	dikkate almak	1
ahı tutmak	2	dua okumak	1
el basmak	2	düğün dernek kurmak	1
gözü kararmak	2	dünyayı dar etmek	1
helallik almak	2	esen kalmak	1
iki eli yakasında olmak	2	esir düşmek	1
karalar giymek	2	feryat kopmak	1
karşı gelmek	2	gölgeliği altın olmak	1
kılıç sallamak	2	göz gezdirmek	1
kırıp geçirmek	2	gözü kara olmak	1
kurana el basmak	2	gözün aydın olmak	1
meydan okumak	2	haber bildirmek	1
ortaya çıkmak	2	hor görmek	1
ölüm kalım meselesi	2	imandan ayırmak	1
yerle bir olmak	2	izin almak	1
yola çıkmak	1	kaleme almak	1
yoldan çıkmak	1	kapı baca yok	1
razı olmak	1	kılıç çekmek	1
söz dinlemek	1	kulağı çınlamak	1
tuzak kurmak	1	onuruna haysiyetine dokunmak	1
acı çekmek	1	plan kurmak	1
aradan çıkarmak	1	serbest bırakmak	1
ayaklarına kapanmak	1	sıkıntı çekmek	1
başı dara düşmek	1	sözden dönmek	1
başına dar etmek	1	taş olmak	1
bel bağlamak	1	tokat atmak	1
bir araya getirmek	1	yazık olmak	1
boynunu vurmak	1	yazıklar olsun	1
canına kıymak	1	yerine gelmek	1

canını vermek	1	yola düşmek	1
ceza vermek	1	yolu açık olmak	1
değer vermek	1	yüce kılmak	1
elde etmek	1	zindana atmak	1
elden çıkarmak	1	Toplam	76
feda etmek	1		
feryat figan eylemek	1		
gezip tozmak	1		
haber göndermek	1		
hakkını helal etmek	1		
hakkını helal etmemek	1		
hayata gözlerini yummak	1		
hayatını borçlu olmak	1		
hesap sormak	1		
kan dökmek	1		
kanı yerde kalmamak	1		
karşılık vermek	1		
kendini kaybetmek	1		
kız almak	1		
kötü hale düşmek	1		
la ilahe illallah	1		
muhammeden resulullah	1		
mekanı cennet olsun	1		
ne var ne yok	1		
ney var ne yok	1		
selam almak	1		
selam göndermek	1		
ses vermek	1		
sıkıntıya sokmak	1		
söz bozmak	1		
üzüntü duymak	1		
yer göstermek	1		
yerinde olmak	1		
yol açmak	1		
yol kesmek	1		
yol vermek	1		

yolundan dönmek	1
zindan olmak	1
zorunda kalmak	1
zulme uğramak	1
Toplam	164

Tablo 12’ye göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan deyimlerin dağılımı incelendiğinde her bir seviyede yeni olarak en sık kullanılan ikilemeler, A1-A2 seviyesinde “*ziyaret etmek*”, “*özürlü dilemek*”, “*söz vermek*”, “*yas tutmak*”, “*hoş geldiniz*”, “*aklına gelmek*”; B1-B2 seviyesinde “*can vermek*”, “*canını almak*”, “*kan kusturmak*”, “*kanını yerde bırakmamak*”, “*kılıç kuşanmak*”, “*selam vermek*”, “*boy boylamak soy soylamak*”, “*feryat etmek*”, “*kendinden geçmek*”, “*öç almak*”, “*sağ ol*”, “*zarar vermek*” ve B2-C1 seviyesinde “*sağ kalmak*”, “*ağrına gitmek*”, “*çileden çıkmak*”, “*haddini bildirmek*”, “*nur topu gibi*” deyimleridir. Yabancılar için okuma kitaplarında A1-A2 seviyesinde kullanılan deyimlerin birleşik eylemlerden ya da günlük hayatta sıkça kullanılan kalıplaşmış ifadelerden oluştuğu görülmektedir. B2-C1 seviyesinde sözcük anlamından çok uzaklaşmayan deyimler de bulunurken, B2-C1 seviyesinde mecaz anlam taşıyan deyimler daha sık olarak kullanılmıştır.

Tablo 13’te A1-A2, B1-B2, B2-C1 seviyelerindeki okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak kullanılan atasözlerinin dağılımı şöyle gösterilebilir:

Tablo 13: Okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan atasözlerinin dağılımı

A1-A2	f	B1-B2	f	B2-C1	f
				Dinsizin hakkından imansız gelir	1
				Eski elbisenin biti öksüz oğlanın dili acı olur	1
				İki karpuz bir koltuğa sığmaz	1
				Kimse ayranım ekşi demez	1
				Meyve veren ağaç taşlanır	1
				Sona kalan dona kalır	1
				Toplam	6

Tablo 13'e göre yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında farklı ve yeni olarak yer alan atasözleri yalnızca B2-C1 seviyesinde bulunmaktadır. A1-A2 ve B1-B2 seviyelerinde atasözü kullanılmamıştır.

Tartışma ve sonuç

Söz varlığı unsurları dili konuşanların bilincini, anlayışını, yaşantısını, deneyimlerini anlatan ve hedefkültürün aktarılmasına yarayan öğelerdir. Dil öğretiminde ikilemeler anlamı güçlendirmesi, yapılandırması bakımından önem taşıırken deyimler ve atasözleri az sözle çok şey anlatma, derin bir kültürü içinde barındırma, iletişimi kuvvetlendirme konularında önemli bir rol oynamaktadır. Buna göre Boylu ve Çal'ın (2018: 69) belirttiği gibi dil öğretiminin en önemli amaçlarından biri öğrenenlerin söz varlığını geliştirmek ve bu yolla öğrenenlerin hedef dili etkili kullanmalarını sağlamaktır.

Son yıllarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik çalışmaların sayısı ve niteliği artmıştır. Bugün, her bir dil seviyesine yönelik olmasa da Türkçe için sözcük sıklık listelerinden de söz edilmeye başlanmıştır. Aksan, Aksan, Mersinli ve Demirhan'ın (2017) çalışması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek bir sözcük sıklığı sözlüğü sunmaktadır. Özkan'ın (2019a; 2019b;) derlem tabanlı olarak gerçekleştirdiği çalışmalar da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek ön ad, fiil listeleri sunmaktadır. Tüm bu çalışmalar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanının geleceği için önemli çalışmalardır.

Bu çalışmalara katkı sağlayacak çalışmalardan biri yabancılar için hazırlanmış okuma kitaplarında yer alan ikilemeleri, deyimleri ve atasözlerini incelenmek, bunların kullanım sıklığını belirlemek ve ayrıca bu öğelerin dil seviyelerine nasıl dağıldığını ortaya koymaktır. Böylece yapılan tüm çalışmalar sonucunda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil seviyelerine yönelik kalıplaşmış birimlerin listesinden söz edilebilecektir.

Yapılan araştırmada yabancılar için Türkçe okuma kitapları, kitaplarda yer alan ikilemeler açısından incelenmiştir. Buna göre şunlar söylenebilir:

Okuma kitaplarında kullanılan *ikilemelerin* sayısının temel seviyeden ileri seviyeye doğru düzenli bir şekilde arttığı fark edilmektedir. Temel

seviyede kullanılan ikileme sayısının daha az olduğu; en fazla ikilemenin kullanıldığı seviyenin B2-C1 seviyesi olduğu görülmektedir. Göçen'in (2016: 160) çalışmasında Gazi, İstanbul ve Hitit yabancılar için Türkçe öğretim setlerindeki kitaplarda kullanılan ikilemelere bakıldığında, ders kitaplarında da genellikle orta ve ileri seviyelerde kullanılan ikileme sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebepleri arasında, bağımsız birer öğrenen olma sürecinde, öğrenenlerin B2 ve C1 seviyelerinde farklı biçimlerde oluşturulmuş birçok ikilemeye anlama ve anlatma sürecinde daha fazla ihtiyaç duyacak olmaları olabilir. İncelenen okuma kitapları, ikileme kullanım sayısı açısından değerlendirildiğinde, öğrenenleri dil öğrenme süreçlerinin en başından itibaren desteklemek açısından A1-A2 ve B1-B2 seviyesi kitaplarında, öğrenenlerin özelliklerine uygun daha çok sayıda ikilemeye yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Okuma kitaplarında kullanılan *ikilemelerin* hangileri olduğu incelendiğinde, kitaplarda “*hayır hayır, yanı sıra, bir bir, hüngür hüngür, hanlar hanı, gelip gitmek, geri geri*” gibi ikilemelerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Okuma kitaplarında kullanılan ikilemeler, yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kullanılan ikilemelerle karşılaştırıldığında, ders kitaplarında sıklıkla kullanılan “*yanı sıra, yavaş yavaş, gece gündüz, karşı karşıya, bir bir, saçma sapan, uzun uzun*” (Göçen, 2016: 348) ikilemelerinin okuma kitaplarında da sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Böylece okuma kitaplarının Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde sıklıkla kullanılan ikilemeleri içerdiği söylenebilir.

Kitaplarda yer alan *ikilemelerin* dil seviyelerine dağılımı incelendiğinde önceki seviyelerden farklı ve yeni olarak kullanılan ikilemelerin sayısının en çok B2-C1 seviyesi kitaplarında olduğu ve ayrıca toplam *yeni* ikilemeler içinde farklı ikileme kullanım oranının da B2-C1 seviyesi kitapları olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle B2-C1 seviyesi kitaplarında daha fazla sayıda, önceki seviyelerden farklı ikilemeye yer verilmiştir ve yeni ikilemeler daha az tekrar edilmiştir. Bunun sebepleri arasında, B2-C1 seviyesi öğrenenlerine hedef ikilemelerin tekrarını yapmak yerine yeni ikileme sunumunun daha uygun olacağı düşüncesi olabilir. Ayrıca dil kullanımı açısından da bu seviyede anlatımı zenginleştirmek için ikilemelere daha çok ihtiyaç duyulmaktadır.

Her bir dil seviyesinde ilk defa, yeni olarak yer alan *ikilemelerin* neler olduğu incelendiğinde A1-A2 seviyesinde benzer ve aynı sözcüklerin tekrarı ile

oluşan; B1-B2 seviyesinde ayrıca bir anlamlı bir anlamsız sözcüklerin birleşmesiyle oluşan ve B2-C1 seviyesinde ise çekimli ikilemelerin kullanımına yer verildiği görülmektedir. İkileme kullanımı açısından ders kitaplarına bakıldığında ikilemelerin Gazi, Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarına dağılımında, temel seviyede daha çok birbirini tekrar eden ikilemelerin; orta seviyede eş ve yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemelerin ve ileri seviyede isim-sıfat-zarf fiillerden oluşan ikilemelerin kullanıldığı görülmektedir (Göçen, 2016: 352). Bu anlamda incelenen okuma kitaplarında kullanılan ikilemelerin dil seviyelerine ve öğrenen özelliklerine uygun bir şekilde dağılım gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte “Hangi dil seviyesinde, hangi ikilemeyi öğretebiliriz?” sorusu kapsamında ikilemelerin dil seviyelerine dağılımına bakıldığında yapılan incelemede “*geri geri, ne ne*” gibi ikilemelerin ilk defa B2-C1 seviyesi kitaplarında kullanılmış olduğu görülmektedir. Ancak bu ikilemeler, temel seviyede öğretilebilecek ikilemelerdir. İkilemelerin öğretimi için dil seviyelerine yönelik ortak ve ölçünlü bir liste hazırlanması isteniyorsa örneklemin genişletilerek, bir ikilemenin ilk olarak hangi seviye metinlerinde, hangi sıklıkla kullanıldığı ya da öğretiminin hedeflendiği izlenmelidir. Bu, aynı yöntemle yapılan farklı çalışmalardan elde edilen verilerin karşılaştırılması ya da birleştirilmesi ile mümkün olabilir.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında yer alan “*bak bak, boncuk boncuk, düğün dernek, fakir fukara, gezme tozma, gümbür gümbür, hanlar hani, kara kara, parıl parıl, sıra sıra, şarıl şarıl*” ikilemelerinin Gazi, Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında bulunmadığı Göçen’in (2016: 348-351) yaptığı çalışmada görülmektedir. Buna göre incelenen okuma kitaplarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yeni ikilemeleri öğrenmelerini destekler nitelikte olduğu da görülmektedir. Bu ikilemelerin dil öğretimi sürecinde yer alması konusunda okuma metinlerindeki kullanım sıklıkları göz önünde bulundurulabilir.

Yapılan araştırmada yabancılar için Türkçe okuma kitapları, kitaplarda yer alan deyimler açısından da incelenmiştir. Buna göre şunlar söylenebilir:

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarındaki toplam ve farklı deyim sayısının temel seviyeden ileri seviyeye doğru düzenli bir artış göstermediği görülmektedir. Toplam ve farklı deyim sayısının en fazla kullanıldığı seviye B1-B2 seviyesinde izlenmektedir. Bu veriler, ders kitaplarında kullanılan deyim sayıları ile karşılaştırıldığında Gazi, İstanbul ve Hitit yabancılar

için Türkçe öğretim setlerinde de B1 ve B2 seviyesinde daha çok sayıda deyim kullanıldığı Göçen'in (2016: 165) çalışmasında görülmektedir. Bunun sebepleri arasında, B1 ve B2 seviyelerinin dil öğretimi için önemli bir eşik olması sayılabilir. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (Avrupa Konseyi, 2013: 40) belirtildiği gibi "B1 (Threshold) düzeyi ile A2 (Waystage) düzeyi arasındaki mesafe ne kadar büyükse, B2 düzeyi ile B1 arasındaki mesafe de o kadar büyüktür." Bu anlamda incelenen okuma kitaplarının, yeni deyimlerin öğrenilmesi konusunda özellikle orta seviyede Türkçe öğrenenleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Okuma kitaplarında yer alan deyimlerin hangi deyimler olduğu incelendiğinde kitaplarda sıklıkla "ziyaret etmek, can vermek, boy boylamak soy soylamak, özür dilemek, canını almak, sağ kalmak, ağrına gitmek" deyimlerinin yer aldığı görülmektedir. Okuma kitaplarında yer alan deyimler, Gazi, Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerle karşılaştırıldığında, ders kitaplarındaki "can vermek, meydan okumak, el koymak, ayaklarına kapanmak, ele geçirmek, göz gezdirmek" deyimleriyle (Göçen, 2016: 388-392) ve Yedi İklim Türkçe öğretim setindeki "canı yanmak, çileden çıkmak, değer vermek, elde etmek, ele geçirmek, feryat etmek, hayatını borçlu olmak, hesap sormak, yoldan çıkmak" deyimlerinin (Tosun, 2016) okuma kitaplarında kullanılan deyimlerle ortak olduğu görülmektedir. Buna göre yabancılar için hazırlanmış okuma kitaplarının, ders kitaplarıyla öğretimi hedeflenen deyimleri içerdiği söylenebilir.

Okuma kitaplarındaki deyimlerin dil seviyesine dağılımı incelendiğinde önceki seviyelerden farklı olarak ilk defa kullanılan deyim sayısının B1-B2 seviyesinde yüksek olduğu görülmektedir. Bunda bu seviyelerin dil öğretimi için önemli bir eşik kabul edilmesinin payı olabilir. Yeni kullanılan deyimlerin toplamı içinde farklı deyimlere yer verme oranı açısından kitaplar incelendiğinde B2-C1 seviyesinde toplam yeni deyimler içinde daha fazla sayıda farklı deyimlere yer verildiği görülmektedir. Bunun sebepleri arasında, bu seviyede Türkçe öğrenenlere deyim tekrarı yapmak yerine daha çok sayıda deyim öğretmek isteği olabilir. Ayrıca bu seviyelerde, anlama ve anlatma sürecinde anlatımı zenginleştirmek amacıyla deyimlere daha sık olarak ihtiyaç duyulmaktadır.

Her bir dil seviyesinde, yeni olarak hangi deyimlerin kullanıldığı incelendiğinde yabancılar için okuma kitaplarında A1-A2 seviyesinde kullanılan deyimlerin birleşik eylemlerden ya da günlük hayatta sıkça

kullanılan kalıplaşmış ifadelerden oluştuğu görülmektedir. B1-B2 seviyesinde sözcük anlamından çok uzaklaşmayan ancak soyut anlamlar da içeren deyimler bulunurken B2-C1 seviyesinde soyut, mecaz anlamlı ve kültürel unsurlar taşıyan deyimler daha sık olarak kullanılmıştır. Okuma kitaplarındaki deyim kullanımı, ders kitaplarıyla karşılaştırıldığında Gazi, Hitit ve İstanbul Türkçe ders kitaplarında kullanılan deyimlerin dil seviyelerine dağılımında, temel seviyeden ileri seviyeye doğru yüzey yapıdan deriden yapıya bürünen deyimlerin kullanıldığı görülmektedir (Göçen, 2016: 392). İncelenen okuma kitaplarında kullanılan deyimlerin de bu yapıya uygun olduğu görülmektedir. Kalfa'ya (2013: 174) göre başlangıç seviyesinde iki kelimelik deyimlere yer verilmelidir. Akpınar ve Açık'a (2010) göre temel seviyede konuşma dilinde sıkça kullanılan kalıp ifadeler, gerçek ve somut anlamlı deyimler; orta seviyede soyut anlamlı deyimler ve ileri seviyede derin anlam içeren, söz sanatlarını taşıyan deyimlere yer verilebilir. Bu anlamda okuma kitaplarında yer alan deyimlerin bu özellikleri yansıttığı söylenebilir. Bununla birlikte "Hangi dil seviyesinde, hangi deyimi öğretebiliriz?" sorusu kapsamında deyimlerin dil seviyelerine dağılımına bakıldığında, yapılan incelemede "*ad vermek, sağ kalmak*" gibi deyimlerin ilk defa B2-C1 seviyesi kitaplarında kullanılmış olduğu görülmektedir. Ancak bu deyimler, temel seviyede öğretilebilecek deyimlerdir. B2-C1 seviyesi okuma kitaplarında kullanılan "*ak çıkarıp kara giymek*" deyiminin ise Göçen'in (2016: 388-392) çalışmasında incelediği Gazi, Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer almadığı görülmektedir. Buna göre bu deyim, okuma kitaplarında yer aldığı seviye ve kullanım sıklığı dikkate alınarak öğretim sürecine dâhil edilebilir. Deyimlerin öğretimi için dil seviyelerine yönelik ortak ve ölçünlü bir liste hazırlanması isteniyorsa örneklemin genişletilerek bir deyim ilk olarak hangi seviye metinlerinde, hangi sıklıkla kullanıldığı ya da öğretiminin hedeflendiği izlenmelidir. Bu, aynı yöntemle yapılan farklı çalışmalardan elde edilen verilerin karşılaştırılması ya da birleştirilmesi ile mümkün olabilir.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında yer alan "*ağrına gitmek, ahı tutmak, ak çıkarıp kara giymek, akli başına gelmek, ağrına basmak, baş kaldırmak, başı dara düşmek, başına dar etmek, başını öne eğmek, boy boylamak soy soylamak, boynunu vurmak, canına kıymak, canını almak, dünyayı başına dar etmek, el basmak, elden çıkarmak, feryat figan eylemek, gölgeliği altın olmak, gözü tutmak, helallik almak, hesap sormak, içi yanmak, iki eli yakasında olmak, kan kusturmak, kanı yerde kalmamak,*

kanını yerde bırakmamak, karalar giymek, kendinden geçmek, kılıç kuşanmak, kılıç sallamak, öç almak, ölüm kalım meselesi olmak, salavat getirmek, sıkıntıya sokmak, yas tutmak, yerle bir olmak, yoldan çıkmak, yolundan dönmek, yüzü suyu hürmetine” deyimlerinin Göçen’in (2016: 388-392) incelediği Gazi, Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim setlerindeki kitaplarda yer almadığı görülmektedir. Buradan hareketle incelenen okuma kitaplarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yeni deyimlerle tanışma fırsatı sunduğu söylenebilir. Bu deyimlerin dil öğretimi sürecinde yer alması konusunda okuma metinlerindeki kullanım sıklıkları göz önünde bulundurulabilir.

Araştırma kapsamında son olarak yabancılar için Türkçe okuma kitaplarındaki atasözleri incelenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle şunlar söylenebilir:

İncelenen okuma kitaplarında temel ve orta seviye yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında atasözü kullanılmamış; yalnızca B2-C1 seviyesi kitaplarında atasözlerine yer verilmiştir. Okuma kitaplarındaki atasözü kullanımı, yabancılar için Türkçe ders kitaplarındaki atasözü kullanımı ile karşılaştırılabilir. Yeni Hitit, İstanbul ve Yedi İklim Türkçe öğretim setlerinde A2 seviyesinden itibaren atasözlerinin kullanıldığı yapılan araştırmalarda görülmektedir (Göçen, 2016: 167; Özkan, 2017: 297). Akpınar ve Açık’a (2010) göre temel seviyede kalıp ifadeler şeklinde, gerçek ya da somut anlamlı atasözleri; orta seviyede temel seviyedeki atasözlerinin tekrarı ile soyut anlam içeren atasözleri yer alabilir. Çeçen’e (2007) göre başlangıç seviyesinde görünüşteki anlamıyla bir mesaj taşıyan, yalnızca yüzey yapısı olan, göndergelerin açık olduğu atasözlerine yer verilebilir. Orta seviyede ise benzetmelerin, mecaz ifadelerin bulunduğu atasözleri (Göçen, 2016: 418) kullanılabilir. Bu anlamda yabancılar için okuma kitaplarının temel ve orta seviye kitaplarına atasözleri dâhil edilebilir. Atasözleri, soyut kavramlar olduğu için bunların okuma metinlerinde, bağlam içinde öğrenilmesi öğrenenler açısından daha kolay olacaktır. Bununla birlikte “Hangi dil seviyesinde, hangi atasözlerini öğretebiliriz?” sorusu kapsamında atasözlerinin dil seviyelerine dağılımına bakıldığında yapılan incelemede atasözlerinin yalnızca B2-C1 seviyesinde kullanıldığı görülmektedir. Kitaplarda yer alan atasözlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kullanılan farklı metinlerde daha önceki dil seviyelerinde kullanılıp kullanılmadığı, sıklığının ne olduğu incelenebilir.

Atasözlerinin öğretimi için dil seviyelerine yönelik ortak ve ölçünlü bir liste hazırlanması isteniyorsa örneklemin genişletilerek bir atasözünün ilk olarak hangi seviye metinlerinde kullanıldığı ya da öğretiminin hedeflendiği izlenmelidir. Bu ise aynı yöntemle yapılan farklı çalışmalardan elde edilen verilerin karşılaştırılması ya da birleştirilmesi ile mümkün olabilir.

Yabancılar için Türkçe okuma kitaplarında yer alan atasözleri “*dinsizin hakkından imansız gelir, eski elbisenin biti öksüz oğlanın dili acı olur, iki karpuz bir koltuğa sığmaz, kimse ayranım ekşi demez, meyve veren ağaç taşlanır, sona kalan dona kalır*” atasözleridir. Bu atasözlerinden hiçbirinin Gazi, Hitit ve İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitaplarında yer almadığı Göçen’in (2016: 417-418) çalışması incelendiğinde fark edilmektedir. Bu bağlamda incelenen okuma kitaplarının Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yeni atasözleriyle tanışma fırsatı sunduğu anlaşılmaktadır. Kullanıldığı dil seviyesi ve kullanım sıklıkları göz önünde bulundurularak bu atasözleri de öğretim sürecine dâhil edilebilir.

Öneriler

Yabancılar için hazırlanan okuma kitapları üzerinde yapılan incelemeler ve karşılaştırmalar sonucunda okuma kitaplarında ikilemelere, deyimlere ve atasözlerine yer verildiği ve okuma kitaplarının yeni söz varlığı kazandırma konusunda öğrenenleri destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Ayrıca incelenen okuma kitaplarında yer alan ikilemelerden, deyimlerden ve atasözlerinden bazılarının yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretim setlerinde yer almadığı da tespit edilmiştir. Okuma kitaplarında yer alan söz varlığı öğelerinin hangi seviye metinlerinde yer aldığı ve metinlerdeki kullanım sıklıklarının ne olduğu göz önünde bulundurularak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında dil öğretim süreci planlanabilir; dil öğretim materyalleri hazırlanabilir.

Bu çalışmayla benzer şekilde yabancılar için hazırlanmış farklı okuma kitaplarının da incelenmesiyle hangi söz varlığı unsurlarının, ne zaman öğretilbileceğine yönelik daha güvenilir sonuçlar elde edilebilecektir. Böylece dil seviyelerine yönelik sıklık listelerinin oluşturulabilmesi mümkün olacaktır. Okuma kitaplarıyla birlikte ders kitapları ile öğrenenlerin yazılı ve sözlü anlatımları üzerinde yapılacak söz varlığına yönelik incelemeler de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde, sözcük öğretimi konusunda bir ölçüt geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- [1]. Açıık, F. (2013a). Dil Politikaları Bağlamında Türkçenin Öğretimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 483-492). Ankara: Grafiker Yayınları.
- [2]. Açıık, F. (2013b). Temel Türkçe (A1-A2) İçin Söz Dağarcığı Tespit Denemesi. *Abdurahman Güzel için Armağan Kitabı*. içinde Ankara: Akçağ Yayınları.
- [3]. Akpınar, M. ve Açıık, F. (2010). “Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancılar Türkçe Öğretiminde Deyim ve Atasözlerinin Öğrenme-Öğretme Sürecine Aktarımı”. *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir*.
- [4]. Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil-Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- [5]. Aksan, D. (2006). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- [6]. Aksan, Y., Aksan, M., Mersinli, M. ve Demirhan, U. U. (2017). *A Frequency Dictionary Of Turkish*. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- [7]. Aksan, Y., Mersinli, Ü. ve Yaldir, Y. (2011). İlköğretim Türkçe Ders Kitapları Derlemi ve Türkçe Ulusal Dil Derlemi Örneklemindeki Sözcük Sıklıkları. D. Günay ve diğerleri (Ed.), *Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar* (s. 397-407). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- [8]. Aksu, B. T. ve Adalı, E. (2018). *Çağdaş Türkçenin Sıklık Sözlüğü*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- [9]. Aktaş, T. (2004). “Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45-57.
- [10]. Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde Atasözleri*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- [11]. Arslan, N. (2014). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- [12]. Aşık, U. (2007). *Yabancılar için Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [13]. Avrupa Konseyi (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. Almanya: Telc GmbH.
- [14]. Baş, B. (2011). “Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”. *TÜBAR*, XXIX, 27-61.
- [15]. Boylu, E. ve Çal, P. (2018). “Suriyeli Mültecilerin Türkçe Kursuna Başlamadan Önceki Söz Varlığı Durumları”. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 68-94.
- [16]. Çeçen, M. A. (2007). “Yabancılar Türk Atasözlerinin Öğretiminde Sıralamaya İlişkin Bir Deneme”. *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi*, 22-23 Kasım 2007.
- [17]. Çınar, İ. ve İnce, B. (2015). “Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Derlem Temelli Bir Bakış”. *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 198-209.
- [18]. Demircan, Ö. (2013). *Yabancıdil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- [19]. Demirel, Ö. (2012). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- [20]. Demir Atalay, T. (2016). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Safahat’tan Hareketle Atasözü Öğretimi”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDER)*, II, 191-206.
- [21]. Dilidüzgün, Ş. (2014). “Türkçe Öğretiminde Sözcük Öğretme Yöntemlerinin Yeterliliği”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 233-258.
- [22]. Dolunay, S. K. (2012). “Türkçe ve Dil Bilgisi Öğretiminde Sıklık Çalışmalarının Yeri”. *Gazi Türkiyat*, 10, 81-89.
- [23]. Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- [24]. Erdoğan, G. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretimine Yönelik*

Ders Kitaplarının Atasözleri ve Deyimler Açısından İncelenmesi.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

[25]. Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

[26]. Göçen, G. (2016). *Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ile Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

[27]. Gün, M. ve İkizçınar, B. (2019). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinde Atasözü ve Deyimlerin Dağılımı: Yedi İklim Örneği”. *International Journal of Language Academy*, 7(3), 214-233.

[28]. Gün, M. ve Şimşek, R. (2017). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Hikâye Kitaplarının İncelenmesi: Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretimi A1-A2 Hikâye Seti Örneği”. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 502-517.

[29]. Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

[30]. Hacısalihoğlu, E. ve Çelik Önemli, S. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe ve Almanca Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Varlığı ve Sıklıklarının Karşılaştırılması”. *International Journal of Languages' Education and Teaching, UDES*, 766-808.

[31]. Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.

[32]. Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınları.

[33]. İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

[34]. İnce, B. (2013). Yabancı Dil Öğretiminin Temel ve Genel İlkeleri. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 143-

156). Ankara: Grafiker Yayınları.

[35]. İşcan, A. (2014). Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Tarihçesi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler* (s. 3-29). Ankara: Pegem Akademi.

[36]. Kalfa, M. (2013). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı”. *Millî Folklor*, 25(97), 167-177.

[37]. Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

[38]. Karadağ, Ö. (2005). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

[39]. Karadüz, E. (2004). “Sözcük Sıklığı Çalışmalarının Önemi”. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 1605-1613.

[40]. Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2005). “Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293-307.

[41]. Ölker, G. (2011). “Sözlük Türleri ve Kelime Sıklığı Sözlüğü Üzerine”. *Dil Araştırmaları*, 9, 45-60.

[42]. Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). “Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.

[43]. Özkan, B. (2019a). *Yabancılar için Türkçe – 1 Türkiye Türkçesinde Fiiller Derlem Tabanlı Bir Uygulama A2-C1 Düzey*. İstanbul: Efeakademi Yayınları.

[44]. Özkan, B. (2019b). *Yabancılar için Türkçe – 2 Türkiye Türkçesinde Önadlar Derlem Tabanlı Bir Uygulama A2-C1 Düzey*. İstanbul: Efeakademi Yayınları.

[45]. Özkan, M. (2004). “Deyimleşmiş İkilemeler”. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, 2289-2317.

[46]. Özkan, E. (2017). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders

Kitaplarında Türk Kültür Öğeleri Olarak Atasözleri ve Deyimler”. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 4(3), 295-300.

[47]. Serin, N. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi için Hazırlanmış Ders Kitapları ile Bu Kitapları Kullanan Öğrencilerin Söz Varlığının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

[48]. Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

[49]. TDK. *Türkçe sözlük*. Erişim adresi: www.tdk.gov.tr. Erişim tarihi: 02.01.2020.

[50]. Tosun, G. (2016). *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B1, B2 ve C1 Seviyesi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.

[51]. Vandewalle, J. (1999). “Pratik Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Bazı Sorunlar ve Çözümleri”. *A. Ü. Tömer Dil Dergisi*, 82

[52]. Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

[53]. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

[54]. Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2008). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

[55]. Yılmaz Atagül, Y. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Atasözleri ve Deyimlerin Sıklık Analizi”. *Turkish Studies*, 10, 1021-1036.

[56]. Zorpuzan, S. (2018). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Kitaplardaki Kalıp Söz ve Deyim Varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Extended Abstract

Words that exist in a language with different features such as structural, semantic, and conceptual play an important role in the teaching and learning of a language. Words, which serve as an aim in language teaching due to the transfer of vocabulary knowledge to learners, also serve as a tool in transferring grammar rules and using language skills.

Along with words, fixed phrases also have an important place in language teaching. Fixed phrases such as reduplications, idioms and proverbs, which are the elements of vocabulary, provide learners with a lot of information about the target language and society. The reduplications, idioms and proverbs should be included in teaching as they will help learners gain a competence in the communicative and cultural field.

Frequency studies, which are carried out by keeping statistics on how frequently the words in the texts in textbooks or graded readers are used in the written or verbal expressions of individuals, play an important role in language teaching as they provide information about whether the word should be taught or not.

When the studies in the related field are examined, it is seen that the frequency studies are generally done on words and it is observed that the number of studies covering fixed phrases is less. In language teaching, there is a need for studies on fixed phrases as well as words. It is necessary to find out which fixed phrases will be taught primarily, and to determine which vocabulary elements will be taught and when. In frequency studies, fixed phrases should be taken into consideration in independent studies.

In this context, it is understood that more studies need to be done on fixed phrases such as reduplications, idioms and proverbs. However, when the studies are examined, it is seen that the frequency studies are generally made on Turkish textbooks prepared for foreigners or on the written expressions of learners, even if a little. By examining the graded readers, the target vocabulary items will be determined. An examination of the related literature revealed no frequency studies on vocabulary elements on Turkish graded readers for foreigners.

In research question of the study is: “Which reduplications, idioms and proverbs are used in Turkish graded readers prepared for foreigners and

how frequently are they used and how are they distributed across levels?”. It was aimed to examine the reduplications, idioms and proverbs in Turkish graded readers for foreigners published by Yunus Emre Institute at A1-A2, B1-B2 and B2-C1 levels.

The qualitative case study was used in this study aiming to examine which reduplications, idioms and proverbs are used and how frequently they are used in Turkish graded readers prepared for foreigners and how they are distributed across language levels. In the study, 9 books at A1-A2, B1-B2 and B2-C1 levels from Anatolian Stories and Dede Korkut Stories graded reader sets prepared for foreigners were examined. The data were collected by document analysis.

It is seen that the number of reduplications used in the graded readers increases steadily from elementary to advanced. While the number of reduplications used in the elementary level is less, the highest number of reduplications is used in B2-C1 level. It is also seen that the analyzed readers support those who learn Turkish as a foreign language to learn new reduplications.

It is observed that the amount of total and different idioms in Turkish graded readers for foreigners does not increase steadily from elementary to advanced level. The level where the amount of total and different idioms is the highest is at B1-B2. It can be said that the analyzed grader readers support Turkish learners, especially at intermediate level, in learning new idioms.

No proverbs have been encountered in Turkish graded readers in elementary and intermediate level foreigners. Proverbs are included only in B2-C1 level readers. It is understood that the studied graded readers offer the opportunity to learn new proverbs for those who learn Turkish as a foreign language.

As a result of the examinations and comparisons made on the graded readers prepared for foreigners, it is seen that the readers include reduplications, idioms and proverbs and that the readers support the learners in learning new vocabulary items. In addition, it was determined that some of the reduplications, idioms and proverbs in the analyzed readers were not included in the textbooks for teaching Turkish as a foreign language. The

language teaching process can be planned by considering the level of the texts where vocabulary items found in graded readers are used and what their frequency of use in the texts are. Language teaching materials can also be prepared accordingly.

By conducting studies similar to the present one, other graded readers prepared for foreigners can be examined and more reliable results on which vocabulary items to be taught and when they should be taught can be obtained. Thus, it will be possible to create frequency lists based on language levels. Along with the graded readers, examinations on the vocabulary items found in the written and oral expressions of the students and in the textbooks will also contribute to the development of criteria for vocabulary teaching in Turkish as a foreign language.

The increasing number of international students intending to have a BA or MA degree from universities in Turkey has brought the need for teaching academic Turkish into prominence. It is thought that the results obtained from the study will contribute to the process of preparing textbooks and course materials in the academic teaching of Turkish as a foreign language.